

Тіщенко Валерій Володимирович,
професор кафедри криміналістики,
детективної та оперативно-розшукової
діяльності Національного університету
«Одеська юридична академія», доктор
юридичних наук, професор, член-
кореспондент НАПрН України

СУТНІСТЬ, ЗАВДАННЯ І ЗМІСТ ВОЄННОЇ КРИМІНАЛІСТИКИ

Російська агресія проти незалежної України триває майже три роки, збільшуючи свої масштаби і вчиняючи нові й нові злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Верховна Рада України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього внесла зміни до Кримінального кодексу України, виділивши у ХХ розділі «Злочин агресії (ст. 437), «Воєнні злочини» (ст.438), «Геноцид» (ст. 442) та «Злочини проти людяності» (ст.442-2) [1], оскільки саме ці злочини вказані у Римському статуті. Проте можна говорити про більш широке коло злочинів проти миру і безпеки людства, які вчиняються в умовах ведення війни. До них можна віднести застосування зброї масового знищення (ст. 430 КК), екоцид (ст. 441 КК), найманство (ст. 447 КК). Суспільна небезпечність таких злочинів надто значна, а тому очевидна.

Особливі вимоги ставляться і до діяльності з виявлення і розслідування вказаних злочинів, тому що вона здійснюється у край важких умовах: під ворожими обстрілами, на замінованих територіях, характеризується дефіцитом доказової інформації та обмеженими можливостями її вилучення, фіксації і дослідження, специфічними способами і формами її отримання та обробки, що викликає необхідність використання нових методів її здобуття, використання зарубіжного досвіду, вміння оперувати так званими цифровими доказами, потребує проведення допиту численних потерпілих і свідків, які переміщуються по всій території України та за її межами.

Застосування загальновідомих засобів, методів і прийомів традиційної криміналістики тут недостатньо. Необхідна комплексна розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо оцінки, класифікації та аналізу злочинів проти миру і безпеки людства, а також рекомендацій з побудови методик їх

розслідування різного рівня: від базової комплексної методики до міжвидових, видових і підвидових (групових) методик [2].

Все сказане зумовлює необхідність у виокремленні та формуванні спеціального розділу криміналістики – **воєнної криміналістики**.

Воєнна криміналістика являє собою спеціальний розділ криміналістики, в якому досліджуються особливості механізму вчинення злочинів проти миру і безпеки людства та їх наслідки, а також розробляються криміналістичні програми та алгоритми застосування у типових слідчих ситуаціях техніко-криміналістичних, тактичних, технологічних і методичних засобів виявлення, розслідування і розкриття таких злочинів.

З наведеного розуміння воєнної криміналістики випливають такі її завдання: 1) визначення коло злочинів, які будуть віднесені до її об'єкту; 2) аналіз даних про сучасні види і зразки зброї, що використовується у воєнних діях, проти мирного населення, засобів їх доставки а також слідів і наслідків застосування; 3) розроблення відповідних технічних і тактичних засобів й прийомів у проведенні окремих слідчих дій (перш за все, огляду місця події), та їх комплексів за участю спеціалістів: зброєзнавців, судових медиків, пожежників та інших фахівців; 4) визначення кола, змісту і технологій проведення різних судових експертиз, в тому числі комплексних для з'ясування обставин вчинених воєнних злочинів; 5) розроблення нових криміналістичних методик розслідування злочинів проти миру безпеки людства (воєнних злочинів у широкому їх розумінні).

У змісті воєнної криміналістку, на наш погляд, доцільно виокремити таку структуру.

1. Теоретичні основи воєнної криміналістики: поняття, завдання, кримінально-правова і криміналістична класифікація та криміналістична характеристика злочинів проти миру і безпеки людства.

2. Техніко-криміналістичні засоби і методи дослідження військової зброї, боєприпасів та слідів їх застосування в польових умовах.

3. Використання спеціальних знань у розслідуванні злочинів проти миру і безпеки людства.

4. Оперативно-розшукове забезпечення виявлення і розслідування таких злочинів.

5. Інформаційно-технологічне забезпечення отримання та оцінки доказової інформації у розслідуванні вказаних злочинів, в тому числі із цифрових джерел.

6. Організаційно – тактичні засоби і прийоми підготовки та проведення окремих слідчих дій і тактичних операцій.

7. Базова та окремі методики розслідування злочинів проти миру і безпеки людства у формі криміналістичних програм, що включають типові слідчі ситуації, стратегічні і тактичні завдання, загальні і окремі версії та алгоритми їх вирішення і перевірки.

Така структура, на нашу думку, створює належне теоретичне підґрунтя і забезпечує системно-технологічний підхід до формування змісту воєнної криміналістики, дає змогу правильного визначити її предмет, напрями і методи дослідження, а також перспективні завдання з її подальшої розробки.

Список використаних джерел

1. Закон про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього. Від 9 жовтня 2024 року №4012-1X

2. Тіщенко В.В. До проблеми формування воєнної криміналістики. Актуальні проблеми судової експертології, криміналістики та кримінального процесу. Матеріали 1У міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 16 грудня 2022 року. С. 450-452; Тіщенко В.В. Теоретичні і практичні проблеми формування основ воєнної криміналістики. Вісник НАПрН України. Том 30. №3, 2023. С. 357-370.

Колесник Валерій Аркадійович,
головний науковий співробітник
науково-організаційного центру
Національної академії Служби безпеки
України, доктор юридичних наук,
професор

ЦИФРОВА КРИМІНАЛІСТИКА ТА ЇЇ МІСЦЕ В СИСТЕМІ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЗНАНЬ

Сьогодні процеси цифровізації охопили не лише технологічний сектор економіки, фінансові інституції, цифрові корпорації, а й доволі різноманітні сфери діяльності фізичних та юридичних осіб, суспільну практику. Це в повній мірі відповідає прагненням України до загальноєвропейських тенденцій державного розвитку, входженню нашої країни до спільноти розвинутих країн Європи та світу. Сьогодні інформаційне суспільство розвивається у реальному та віртуальному вимірі. Водночас в таких вимірах також вчиняються й злочини,